

P r i k a z i i o s v r t i

BIBLIODRAMA

Recenzija knjige Magdalena Višić, *Bibliodrama als Weg der Versöhnung in Kroatien. Herausforderungen und Impulse für pastoral und Katechese* (pastoralpsychologie und Spiritualität; Bd. 23), Peter Lang, 2024., ISBN 978-3-631-90897-6.

Knjiga s. Magdalene Višić plod je znanstvenoistraživačkog rada nastalog kao disertacija na Filozofsko-teološkom fakultetu Sankt Georgen u Frankfurtu. U ovoj se publikaciji predstavlja bibliodramatski konceptualni pristup fenomenu opraštanja i pomirenja. Ta je tema iznimno važna i ujedno aktualna jer pruža temeljit filozofsko-teološki uvid u složene procese opraštanja i pomirenja, uz konkretne smjernice za njihovo razumijevanje i ostvarenje.

Struktura istraživačkog rada obuhvaća uvod, tri glavna dijela (A, B i C), zaključak te popis literature. U uvodu se polazi od razlikovanja pojmova *opraštanje* i *pomirenje* (*Vergebung*, *Versöhnung*, *Verzeihung*), pri čemu se pojam *Versöhnung* obrađuje iznimno temeljito. Također se na početku jasno definira i razlikuje između pojmova *bibliodrama* i *bibliolog*.

Nakon toga u prvom dijelu („Opraštanje i pomirenje u filozofiji i teologiji“) slijedi filozofska i teološka obrada teme opraštanja i pomirenja. Filozofski, biblijsko-teološki te sistematsko-teološki pristup fenomenu opraštanja i pomirenja oblikuju teorijski okvir kroz koji se u nastavku ovoga rada analizira utjecaj bibliodrame na sudionike relevantnih edukacijskih programa u Hrvatskoj. Ovaj prvi dio se prostire na 126 stranica i izuzetno je kvalitetan, bogat, teološki fundiran te sistematsko-teološki izrazito relevantan i bitan.

Drugi dio rada nosi naslov „Opraštanje i pomirenje u bibliodrami“. U četvrtom poglavlju bibliodrama se interpretira kao uvod u *mimesis* opraštanja i pomirenja. Peto poglavlje donosi prikaz pastoralnog modela bibliodrame, koji su razvili Herman Andriessen i Nicolaas Derksen, dok se u šestom poglavlju predstavljaju temeljne postavke bibliodramatske metode. Pritom se posebno istražuje potencijal bibliodrame da pridoneše boljem i dubljem razumije-

vanju osobnih i društvenih sukoba, kao i da potakne stvaranje ozračja opraštanja i pomirenja. Sedmo poglavlje predstavlja metodu psihološkog istraživanja Ingharda Langer, kojom se djelovanje bibliodrame i iskustva stečena tijekom njezine primjene mogu kvalitativno-empirijski analizirati i vrednovati. Dojmljivom jasnoćom razrađuje se koliko duboko bibliodrama može djelovati - na temelju izvještaja o iskustvima i refleksijama koje taj proces čine konkretnim i razumljivim. Ovo poglavlje ističe ključnu ulogu bibliodrame u suočavanju s osobnim i društvenim sukobima te omogućuje vrijedne uvide u mogućnosti i izazove koje taj pristup donosi.

Treći dio rada („Poticaji i izazovi bibliodrame za pastoral i katehezu u Hrvatskoj“) otvara prostor za dublje promišljanje o poticajima i izazovima koje bibliodrama donosi pastoralnoj i katehetskoj praksi u Hrvatskoj. Osmo poglavlje istražuje bibliodramu kao specifičan oblik zauzetosti Crkve oko promicanja procesa pomirenja u hrvatskom društvu, a deveto poglavlje potencijal i praktičnu primjenu bibliodrame unutar pastoralno-katehetskog djelovanja. Završno deseto poglavlje sažima bitne uvide istraživanja te nudi promišljene preporuke za daljnji razvoj i primjenu bibliodrame.

Ovo opsežno djelo odlikuje se inovativnošću i korisnošću, kako u sadržaju tako i u metodi, čineći ga vrijednim doprinosom za širu primjenu. S jedne strane opisuje bibliodramu kao put opraštanja i pomirenja, povezujući je s *mimetičkom teorijom* i *dramatskom teologijom*, a s druge strane razrađuje osnove bibliodramatske metode i njezinu povezanost s djelovanjem Crkve, konkretno, unutar jedne zemlje. Naime, rijetkost je da se neki od metodičkih pristupa, makar se radilo o integrativno-holističkoj metodi, može primijeniti na razini cijele države. Stoga se može reći da je s. Magdalena u ovom radu usmjerena ne samo na teološki i sistematski aspekt, već se dotiče i političke dimenzije. Kroz određenu teorijsku strukturu nastoji osvijetliti mogući put društvene preobrazbe nakon ratnih strahota koje je hrvatski narod pretrpio u Hrvatskoj. Namjerno ističem *hrvatski narod*, budući da su mnogi njegovi pripadnici nakon ulaska Republike Hrvatske u UN otišli živjeti u inozemstvo. Međutim, to ne znači da su ih mimošle patnje rata, neophodno suočavanje sa žrtvama i počiniteljima, kao ni iskrena potreba za opraštanjem i pomirenjem. Utoliko je ova knjiga relevantna ne samo za ljude koji žive u Hrvatskoj i koji su izravno proživjeli ratne strahote, nego i za djecu koja o tim iskustvima slušaju, a ponajviše za raseljene Hrvate u inozemstvu, nerijetko prognane zbog socijalnih nepravdi, razočaranja u državni sustav RH te nastojanja da osiguraju bolji život za sebe i svoje obitelji. Djelo time postaje simbolički most

između bolne prošlosti i budućnosti koja nosi nadu, između trauma i iscjeljenja, između domovine i dijaspore. Dakle, knjiga se može jako dobro primijeniti u hrvatskim zajednicama unutar njemačkoga govornog područja. Njemačko izdanje može biti korisno i drugim narodima koji su prošli kroz slična ratna stradanja i traumatske događaje. Nažalost, ponovno smo svjedoci brojnih ratnih sukoba danas, primjerice u Ukrajini, Palestini i drugim dijelovima svijeta, zbog čega ova knjiga svojom porukom može pronaći primjenu širom Europe i izvan nje. Važno je istaknuti kako bi prevođenje ovog djela na hrvatski jezik značajno pridonijelo njegovoj primjeni u Republici Hrvatskoj i šire te istodobno omogućilo ostvarenje ciljeva koje je postavila s. Magdalena. U protivnom, ostaje tek mrtvo slovo na papiru – nerazumljivo i nedostupno krajnjem korisniku. Naime, pridošlice u Njemačkoj, imigranti, posebice stradalnici Domovinskog rata, najčešće nedovoljno vladaju njemačkim jezikom da bi mogli iščitati ovo djelo. Osim toga, Hrvati koji žive u domovini vjerojatno neće posegnuti za štivom pisanim na njemačkom jeziku. Stoga je prijevod neophodan kako bi knjiga mogla ostvariti svoju svrhu i doprijeti do onih kojima je najviše namijenjena.

Ovaj istraživački rad utemeljen je na znanstveno-teološkoj podlozi te predstavlja kvalitetnu osnovu za buduća istraživanja proizašla iz bibliodramatskih pristupa kao i iz dramsko-mimetičke teorije, koju s. Magdalena vješto integrira. Rad je važan i za razumijevanje kompleksnih društvenih fenomena, posebice pitanja rata, poraća, pomirenja te oblikovanja vjeronaučnog kurikuluma koji promišlja teme sukoba, mira i odgoja novih generacija u duhu dijaloga i izgradnje povjerenja.

Knjiga se preporučuje svima koji istražuju ili djeluju na području pomirenja, bibliodrame i bibliologa. Osobitu vrijednost ima za hrvatske zajednice koje djeluju u Njemačkoj, kao i za Hrvate u domovini, među kojima se ističu studenti teologije i političkih znanosti te duhovne zajednice koje žele provoditi bibliodramu i bibliolog.

Stoga se preporuča oživljavanje aspekata ovog istraživačkog rada kroz praktično usmjerene radionice, kako u Hrvatskoj i među hrvatskim zajednicama na njemačkom govornom području, tako i na teološkim i učiteljskim fakultetima. Cilj je daljnji razvoj ovdje prisutne metode i pristupa kako bi se odvažno iskoristile mogućnosti oprosta i pomirenja koje su s njima povezane.

prof. dr. sc. Jadranka Garmaz